

محشای قانون مبارزه با مواد مخدر

(با آخرین اصلاحات)

بارویکرد کاربردی

فابل اسفاو برای قضات، وکلا، کارآموزان قضایی و

راشم بیان حقوق

ایرج خلیل زاده

پژوهشگر دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

و قاضی دادگستری

میثم حسنی

کارشناس ارشد حقوق اقتصادی دانشگاه شهید بهشتی

و قاضی دادگستری

عنوان قراردادی : ایران، قوانین و احکام Iran. Laws. etc
 عنوان و نام پدیدآور : محشای قانون مبارزه با مواد مخدر (با آخرین اصلاحات): با
 رویکرد کاربردی، قابل استفاده برای قضات، وکلا، کارآموزان
 قضایی و دانشجویان حقوق/ ایرج خلیل زاده، میثم حسنی.
 مشخصات نشر : تهران: خرسندی، ۱۳۹۸-
 مشخصات ظاهری : ۴۰۰ ص.
 شابک : 978- 600- 224- 001- 1
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع : مواد مخدر - - قوانین و مقررات - - ایران
 موضوع : Narcotic law - - Iran :
 شناسه افزوده : خلیل زاده، ایرج
 مناسب فرزوده : حسنی، میثم
 رده بندی کنگره : KMH ۴۴۰۴/۱۲۸ ۱۳۹۸ :
 رده بندی دیسی : ۳۴۵/۵۵۰۲۷۷ :
 شماره کتابخانه ملی : ۵۵۰۳۵۹۸

انتشارات خرسندی

تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لباف نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه -
 پلاک ۱۷۴ - واحد ۲ - تلفن: ۵-۰۳۴ ۶۶۷۰۰۰۰ - ۵-۰۵۸۴ ۶۶۴۹۰۵۸۴
 فروشگاه شماره ۱: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (آر دی بیست)، پلاک ۹۲
 تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰ - ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۲: خ انقلاب، بین خیابان فخر رازی و خیابان دانشگاه - مجتمع پارسا،
 پلاک ۱۲۱۸ - تلفن: ۶۶۹۷۳۹۷۴ - ۶۶۷۴۶۷۵

پست الکترونیک: Khorsandy. pub@gmail. com

سایت اینترنتی: www. Khorsandypub. com

محشای قانون مبارزه با مواد مخدر (با آخرین اصلاحات)

ایرج خلیل زاده - میثم حسنی

صفحه آرایی: الهام پیدایی

چاپ اول: ۱۳۹۸ - شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۶۰۰,۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۵.....	قانون مبارزه با مواد مخدر و تشریح مواد آن
۱۲۷.....	مباحث
۱۲۸.....	آرای وحدت رویه مرتبط با مواد مخدر
۱۳۳.....	نظریات مشورتی مرتبط با مواد مخدر
.....	لایحه قانونی تسهیل مجازات مرتکبین جرایم مواد مخدر و اقدامات تأمینی و درمانی به منظور بدوای اشتغال به کار معتادان (مصوب ۱۳۵۹/۳/۱۹)..... ۱۶۵
..... ۲۷۰	آیین نامه اجرایی قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۷.....
.....	آیین نامه اجرایی مراکز درمان و کاهش آسیب اعتیاد به مواد مخدر و روان گردان ها موضوع تبصره یک ماده ۱۵ اصلاحیه قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر..... ۲۸۴
..... ۲۹۲	آیین نامه مراقبت بعد از خروج معتادان (۱۳۶۰/۱۲).....
..... ۲۹۸	آیین نامه اجرایی مراکز نگهداری، درمان و کاهش آسیب معتادان موضوع ماده ۱۶ قانون مبارزه با مواد مخدر با اصلاحات و الحاقات بعدی.....
..... ۳۱۱	فهرست مواد مخدره مصوب ۱۳۳۸/۵/۲ هیأت وزیران با اصلاحات بعدی.....
..... ۱۳۸۴/۹/۱۳	فهرستهای چهارگانه اقلام به روز شده مواد روان گردان مصوب.....
..... ۳۱۶	هیأت وزیران.....
.....	تصویب نامه در مورد امحاء مواد افیونی و مخدر مصوب ۱۳۵۸/۲/۱۰ هیأت وزیران..... ۳۲۲

- از لایحه قانونی تشدید مجازات مرتکبین جرائم مواد مخدر و اقدامات تأمینی و درمانی به منظور مداوا و اشتغال به کار معتادین مصوب ۱۳۵۹/۳/۱ شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران..... ۳۲۳
- قانون الحاق دولت ایران به معاهده واحد مواد مخدر ۱۹۶۱ نیویورک..... ۳۲۴
- ییزنه پیشگیری از اعتیاد، درمان معتادان به مواد مخدر و حمایت از افراد در معرض خطر اعتیاد..... ۳۸۹

مقدمه^۱

بر اساس بند (پ) ماده ۳۰۳ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی، یکی از موارد در صلاحیت دادگاه انقلاب رسیدگی به جرائم مربوط به مواد مخدر، روان گردان و پیش سازها می باشد. دادگاه انقلاب تا قبل از تاریخ ۱۳۹۴/۰۴/۰۱ حق رسیدگی به جرائم مربوط به روان گردان را نداشت و رسیدگی به روان گردان ها تا این تاریخ بر اساس قانون مربوط به روان گردان سال ۱۳۵۴ در صلاحیت محاکم عمومی بود. بنابراین این دو نوع جرم را باید نظر داشته باشیم. پیش سازها نیز بحث خاص خود را دارد که در ماده ۵ الحاقی قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر در مورد آن صحبت خواهیم کرد. پس این اوصاف دو بخش شد:

(۱) جرائم مربوط به مواد مخدر (۲) جرائم مربوط به روان گردان ها

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی اولین قانون در مورد مواد مخدر، قانون تشدید مجازات مرتکبین جرائم مواد مخدر مصوب ۱۳۵۸ شورای انقلاب بود. این قانون در سال ۱۳۶۷ به قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام تغییر پیدا کرده و در سال ۱۳۶۷ اصلاح شد. تحت عنوان قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب مجمع تشخیص قرار گرفت. مجدداً همین قانون در تاریخ ۱۳۸۹/۱۰/۱۴ مورد اصلاحات و الحاقاتی قرار گرفت و تحت عنوان قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر با الحاق موادی به آن قرار گرفت. هم اکنون در رسیدگی به جرائم مربوط

۱- این مقدمه برگرفته از تدریس و سخنرانی دکتر امی، قاضی دیوان عالی کشور در جمع کارآموزان قضایی دوره ۱۹۸ مرکز آموزش قضات تهران در زمستان ۱۳۹۶ می باشد.

به مواد مخدر، مینا و ملاک قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر سال ۱۳۷۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی می‌باشد. قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر "مصوب" مجمع تشخیص مصلحت نظام می‌باشد. ممکن است این سؤال به ذهن خطور کند که آیا مجمع تشخیص مصلحت نظام حق قانون‌گذاری دارد؟

قانون اساسی در چهار اصل راجع به مجمع تشخیص مصلحت نظام صحبت کرده است.

- بند ۸ اصل ۵۰. قانون اساسی (حل معضلات نظام که از طرق عادی قابل حل نیست، از طریق مجمع تشخیص مصلحت نظام)

- ذیل اصل ۱۱۱ قانون اساسی.

- اصل ۱۱۲ قانون اساسی (... مجمع تشخیص مصلحت نظام برای تشخیص مصلحت در مواردی که مصوبه مجلس شورای اسلامی را شورای نگهبان خلاف موازین شرع و یا قانون اساسی بدانند و مجلس با در نظر گرفتن مصلحت نظام، نظر شورای نگهبان را تأیید نکند، و مشاوره در اموری که رهبری به آنان ارجاع می‌دهد و سایر وظایفی که در این قانون ذکر شده است، به دستور رهبری تشکیل می‌شود...)

- اصل ۱۷۷ قانون اساسی

آن موردی که محل بحث ماست، اصل ۱۱۲ می‌باشد که بیان می‌دارد که یکی از وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام حل اختلاف بین مجلس و شورای نگهبان و دوم مشاوره به رهبری است.

در مورد حل اختلاف بدین نحو است که مجلس تصویب یک طرح یا لایحه‌ای را در دستور کار خود قرار می‌دهد. بر اساس قانون اساسی این

طرح یا لایحه بعد از تصویب در مجلس باید برای طی مراحل بعدی تحت نظر شورای نگهبان قرار گیرد. اگر شورای نگهبان به این مصوبه ایراد مغایرت با شرع یا قانون اساسی مطرح کند، مصوبه به مجلس عودت داده شده و مجلس دوباره آن را در دستور کار خود قرار می‌دهد. در ادامه، مجلس یا نظر شورای نگهبان را تأمین می‌کند، یا همچنان بر روی مصوبه خود اصرار می‌ورزد که در این صورت بر اساس اصل ۱۱۲ ق.ا و نیز آیین نامه داخلی مجلس، این مصوبه باید در مجمع تشخیص مصلحت نظام مطرح شود. مجمع تشخیص موضوع را مورد بررسی قرار می‌دهد و نظر نهایی آن از در دست خارج نخواهد بود. اگر مجمع نظر شورای نگهبان را تأیید کند، این مصوبه به مجلس اعاده شده و بدین معنی است که مجلس باید نظر شورای نگهبان را تأمین کند. رفتی مجلس نظر شورای نگهبان را تأمین کرد، مصوبه دوباره تحت نظر شورای نگهبان قرار گرفته و به تأیید نهایی می‌رسد. به مصوبه‌ای که مجلس به واسطه اسلامی بدین نحو در آن نظر شورای نگهبان را تأمین کرده و نهایتاً مورد تأیید قرار می‌گیرد، عنوان مصوبه مجلس شورای اسلامی اطلاق می‌گردد. پس تصویب قانون مواد مخدر بدین شیوه نبوده و از محل بحث ما خارج است.

حالت دوم این است که مجمع نظر مجلس شورای اسلامی را تأیید کرده و در این صورت نیز این مصوبه همچنان مصوبه مجلس شورای اسلامی خواهد بود. بنا به مراتب فوق، در مورد حل اختلاف توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام، خروجی مصوبات همیشه عنوان مصوبه مجلس شورای اسلامی داشته که با این اوصاف نتیجه می‌گیریم که تصویب قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر با این فرآیند (حل اختلاف) نبوده است.

در اصل ۱۱۲ ق.ا.یکمی دیگر از وظایف احصاء شده مجمع تشخیص، مشاوره به رهبری و وظیفه دیگر با توجه به بند ۸ اصل ۱۱۰ ق.ا.حل معضلاتی است که از طرق عادی قابل حل نمی‌باشند.

در مورد حل اختلاف بیان نمودیم که اصرار مجلس شورای اسلامی باعث طرح معریه در مجمع می‌شود و در نتیجه مجمع رأساً حق ورود دارد. (طبق اصل ۱۱۲ و آیین‌نامه داخل مجلس) ولی نسبت به وظیفه دوم (مشاوره) و سوم (حل معضلات نظام) مجمع تشخیص مستقلاً و با لذات اختیاری ندارد. مقام معظم رهبری می‌تواند این مسائل را به مجمع ارجاع دهد. ایشان باید نیاز به مشورت نسبت به موضوعی داشته باشند تا مجمع نسبت به این مقوله اقدام کند. شخص رهبری باید تشخیص دهد که موضوعی معضل نظام است که از طرق عادی قابل حل نبوده و باید در مجمع مطرح شود. پس نتیجه اینکه در مورد دوم و سوم، ورود و دخالت مجمع نیاز به ارجاع از جانب شخص رهبری دارد. مثال بارز در مورد حل معضلات نظام این است که بین مجلس ششم با رئیس قوه قضائیه در احکامات حقوقدان شورای نگهبان اختلاف حادث شد. همان‌طور که می‌دانید، طبق اصل ۹۱ ق.ا. چند حقوقدان توسط رئیس قوه قضائیه به مجلس معرفی شده و مابقی از بین این افراد ۶ نفر را به عنوان حقوقدان شورای نگهبان انتخاب می‌کنند. در مجلس ششم عمر کاری چند نفر از حقوقدانان شورای نگهبان به اتمام رسیده بود و رئیس قوه قضائیه وقت چند نفر را معرفی نمودند که مجلس از بین این افراد دو نفر را انتخاب کند. در ادامه هیچکدام از این افراد معرفی شده، رأی حد نصاب مجلس را به دست نیاوردند. پیام مجلس به رئیس قوه قضائیه این بود که افراد دیگری از جانب ایشان به مجلس معرفی شود. اما

رئیس قوه قضائیه با این پاسخ که بر اساس قانون اساسی تکلیف خود مبنی معرفی چند حقوقدان به مجلس را انجام داده و مجلس باید از بین این افراد معرفی شده دو حقوقدان را انتخاب نماید، از معرفی مجدد خودداری کرد. بر طبق قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی بدون حضور و وجود شورای نگهبان رسمیت نخواهد داشت. رئیس مجلس وقت این موضوع را به عنوان اصل که قابل حل از طریق قوانین عادی و همچنین تفسیر قانون اساسی نبود، در اجرای بند ۱۸ اصل ۱۱۰ ق. ا خدمت رهبری گزارش نمود. (البته این بدین معنا نیست که هر موضوعی توسط رئیس مجلس، رئیس قوه قضائیه، رئیس ج.ر.و... به عنوان معضل نظام از رهبری تقاضا شود. مشی و روش رهبری این است که اگر این مسائل از طرق قوانین موجود قابل حل باشد، از همان طریق حل بشود. در این موضوع انتخاب حقوقدان، قوانین عادی راه گشا نبود) پس از گزارش این مورد به مقام معظم رهبری، ایشان آن را به مجمع تشخیص ارجاع دادند. در این مجلس جلساتی متعددی که برگزار کرد، سه راه حل را خدمت رهبری ارائه داد. ایشان یکی از این نظرات را تأیید کرده و به مجلس شورای اسلامی ابلاغ نمودند. که موجب حل و فصل موضوع انتخاب حقوقدان شد. نتیجه اینکه در این مورد، صلاحیت اظهار نظر مجمع تشخیص، اولاً نیاز به ارجاع رهبری ندارد، دوماً مجمع نظر مشورتی و کارشناسی خود را ارائه داده و نهایتاً آن نظری را که رهبری تنفیذ می کنند لازم الاجرا خواهد بود. در ظاهر به این مصوبه هایی که بدین نحو لازم الاجرا می شوند، مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام گفته می شود، و لکن در واقع حکم حکومتی است. پس با این توضیحات به ضرس قاطع این امر را متذکر می شویم که مجمع تشخیص مصلحت نظام

حق قانون‌گذاری ندارد. و این قوانینی که تحت عنوان مصوبه مجمع تشخیص قرار می‌گیرند، در قالب حکم حکومتی می‌باشند. قانون مبارزه با مواد مخدر، قانون اصلاح، قانون اصلاح و الحاق، همه در راستای بند ۸ اصل ۱۱۰ ق.ا.به عنوان معضل نظام توسط رهبری به مجمع ارجاع داده شده و پس از کارشناسی و پیشنهاد مجمع، رهبری برخی از این پیشنهادات را تنذیر نموده و در نتیجه لازم‌الاجرا شده‌اند. هم‌اکنون سیاست‌های کلی نظام در امر قضای در امر بهداشت و در بسیاری از موارد توسط مقام رهبری به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع داده می‌شوند. در قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر سال ۱۳۷۶ مشاهده می‌کنید که در ماده ۱۰ آن قید شده است که "حدوف شد" در حالی که مجمع این ماده ۱۰ را پیشنهاد کرده بود. (پیشنهاد این بود که مرکز کل نیروی انتظامی، سمت دبیر کل ستاد مبارزه با مواد مخدر را برعهده بگیرد)، که رئیس‌جمهور وقت با این پیشنهاد مخالفت کرده و موضوع را به رهبری منعکس نمود) رهبری بر اساس ضوابط و مصالحی که مدنظر داشتند، حدت ماده ۱۰، مابقی مصوبه را تأیید کرده و برای اجرا ابلاغ نمودند. هر موضوعی که از این قاعده تبعیت می‌کند، عنوان "مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام" با آن اطلاق خواهد شد.

در قانون مبارزه با مواد مخدر، تصویب اولیه و اصلاح و الحاقات بعدی آن، همگی با ارجاع و تنذیر نهایی مقام رهبری بوده است. (ارجاع اولیه بحث مواد مخدر به عنوان معضل نظام به مجمع در سال ۱۳۶۷ در زمان جنگ، توسط حضرت امام (ره) بود.) شخصی که تشخیص می‌دهد موضوعی کما فی السابق معضل می‌باشد، مقام رهبری است. اگر به ماده ۴۶ قانون اصلاح

قانون مبارزه با مواد مخدر دقت کنید، (شماره این ماده بعد از تصویب طرح الحاق یک ماده به قانون مبارزه با مواد مخدر مورخه ۱۳۹۶/۰۷/۱۲، به ماده ۴۶ قانون اصلاح مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی، تغییر پیدا کرد) مجمع موضوع را از معضل بودن خارج نموده و بیان شده است که: اصلاح این قانون توسط مجلس شورای اسلامی بلامانع است. مفهوم این جمله این است که از این پس مرجع قانون گذاری یعنی مجلس شورای اسلامی می تواند تغییر در این قانون را دارد. (که بعداً مجلس ورود پیدا کرد و اصله خاتمه را انجام داد) اگر مصوبه ای با این فرآیند به تائید و تنفیذ رهبری رسیده در تمام اجرا با مصوبات مجلس شورای اسلامی تعارض پیدا کند، تکلیف چیست؟

نظریه تفسیری شماره ۳۱۸ و مورخه ۱۳۷۱/۰۷/۲۶ شورای نگهبان: هیچ یک از مراجع قانون گذاری حق رد و ابطال، نقض و فسخ مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام را ندارد، اما در صورتی که مصوبه مجمع مصلحت مربوط به اختلاف نظر شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی بود، مجلس پس از گذشت زمان معتدبه که تغییر مصلحت موجه باشد، حق طرح و تصویب قانون مغایر را دارد. و در مواردی که موضوع به عنوان معضل از طرف مقام معظم رهبری به مجمع ارسال شده باشد، در صورت استعلام از مقام رهبری و عدم مخالفت معظم له، موضوع قابل طرح در مجلس شورای اسلامی می باشد. بنابراین در صورت بروز تعارض، آن دسته از مصوبات مجمع که از طریق بند ۸ اصل ۱۱۰ ق.ا به تائید مقام رهبری رسیده است، حاکم بوده و اجرا خواهد شد. چرا که شورای نگهبان این مصوبات را حکم حکومتی و بالاتر از قوانین عادی می داند.

این مجموعه شرح مختصری است از مواد قانون مبارزه با مواد مخدر همراه با آخرین اصلاحات که با رویکرد کاربردی و ذکر نظرات مختلف تدوین شده است و قابل استفاده برای قضات، وکلا، کارآموزان قضایی، کارآموزان وکالت و دانشجویان حقوق می‌باشد.

در این بر خود لازم می‌دانم تا از زحمات اساتید ارجمندم دکتر ناد علی امی و دکتر حسین اعظمی که آموزه‌های بسیاری را از ایشان فرا گرفتم قدردانی کنم. همچنین از همراهی و همکاری آقای حمید محمدی که به تدوین جزوه درس قانون مبارزه با مواد مخدر دکتر امی پرداختند و آن را جهت بهره‌برداری عالی در اختیار من قرار دادند سپاسگزارم. فرصت را غنیمت شمرده و از الطاف و عناایت جناب آقای خرسندی، مدیریت محترم انتشارات خرسندی و همچنین آقای منصوری مدیریت اجرایی انتشارات خرسندی کمال تشکر و قدردانی را دارم.

اساتید و دانشجویان گرامی می‌توانند هر گونه نظر یا نقد خود بر مجموعه حاضر را در جهت هرچه بهتر شدن محتویات آن از طریق ایمیل به اطلاع مؤلفین برسانند. irajkhalilzade@gmail.com

ایرج خلیل زاده - میسم - سنی

پاییز ۱۳۹۷